

a podle nař. č. 174/1919, zneužívá-li se licence ke krytí osob neoprávněných ku provozování licence nebo nezaplatí-li licenciát daní za předešlý rok. Na Podkarpatské Rusi může býti povolení odvoláno, jestliže produkce se stane nebezpečnou se zřetelem na veřejnou mravnost, veřejnou bezpečnost, veřejný pořádek a klid, nevyhovuje-li majitel licence nebo člen jeho podniku policejním předpisům (na př. také předpisům o hlášení cizinců, o cestovních pasech) nebo uchýlil-li se majitel licence jakkoli od obdržného povolení (§ 12 nař. č. 64573-1901 vn.).

VI. Školní kinematografie. Vyučování školní mládeže za pomoci filmu, jsou částí vyučování školního, nepodléhá policejním předpisům, upravujícím veřejné předvádění filmů, o nichž je řeč shora.

Literatura.

Heller: „Úvod do práva kinematografu“ (Sborník věd práv. a stát., roč. XIII); Pavlásek: „Sbierka predpisov správnych a policajných platných na Slovensku, čiastka II.“, 1925; Hellwig: „Rechtsquellen des öffentlichen Kinematographenrechts“, 1913, Eger; „Kinoreform und Gemeinden“, 1921; Aleignen: „Le code du cinéma“.

Václav Dusil.

Biskup

viz Katolická církev.

Blokáda

je starý institut mezinárodního práva. Znamená uzavření břehu válečnými loďmi za tím účelem, aby byla omezena nebo úplně přerušena doprava z moře do uzavřeného území a naopak. Bl. vyvinula se jako institut válečného práva a patří ku pravidelným prostředkům války námořní. Stát, jenž blokuje nepřátelské břehy, chce především zabrániti, aby blokovánými cestami dovážen byl nepříteli válečný materiál, po př. jiné potřeby pro vedení války; mimo to chce tím nepříteli vůbec znesnadniti, po př. i znemožniti hospodářský styk s ostatním světem, podlomiti jeho hospodářský život a tak jej učiniti neschopným k boji. Ve válce pozemní rozumí se bl-ou uzavření pevnosti, města nebo místa za tím účelem, aby bylo přerušeno každé jeho spojení se světem. Je to dovolený prostředek válečný. Přistoupí-li k tomu boj, mluví se o obležení. Během času stalo se zvykem užívati bl-y i mimo válku jako donucovacího

prostředku za účelem splnění kladených požadavků. Odtud rozeznává se bl. válečná a neválečná (mírová).

I. Válečná blokáda. Myslí se tu jen na bl. námořní. Je pravoplatna, jsou-li splněny tyto tři podmínky: 1. byla-li řádně vyhlášena; 2. byla-li ostatním státům (po př. i jednotlivým loďm na širém moři) notifikována; 3. je-li efektivní, t. j. je-li prováděna dostatečným počtem válečných lodí, takže břeh je skutečně uzavřen a „prolomení“ bl-y spojeno s nebezpečím zázkroku blokujícího válečného loďstva. Právní sankce předpisů o bl-ě válečné je velmi přísná; loď, která se pokusila o prolomení bl-y, propadá kořistnímu právu — může býti zabavena i se svým nákladem. Při tom se přiznává válečným loďm právo pronásledovati loď, která se pokusila prolomiti bl-u, i do širého moře. Neuznává se však při bl-ě t. zv. teorie jednotné cesty. Požadavkem efektivity měla býti znemožněna t. zv. bl. papírová, t. j. bl. pouze nařízená a válečnými loďmi na místě neprováděná. I taková bl. poskytovala dříve právní titul k zabavování lodí nerespektujících zákaz. Jelikož nebylo k takové bl-ě třeba velkého válečného loďstva, zneužívalo se jí někdy měrou takovou, že svoboda neutrální plavby na moři stala se toliko zbožným přáním. Je známo, k jakému zneužívání papírové bl-y došlo za válek napoleonských. Požadavek efektivity bl-y byl sice vznesen již r. 1780 státy, které pod vedením Ruska vyhlásily t. zv. ozbrojenou neutralitu (čl. 4. příslušného prohlášení žádal, aby blokový břeh byl uzavřen válečnými loďmi blízko sebe rozeštavenými), ale praxe nedbala tohoto požadavku. Teprve známá **P a ř í ž s k á d e k l a r a c e o n á m o ř n í m p r á v u**, usnesená na Pařížském kongresu r. 1856, uzákonila tento požadavek, ale tak, že stačí uzavření válečnými loďmi křižujícími (jen když akční obvody jednotlivých válečných lodí tvoří uzavírající řetěz). Ustanovení Pařížské deklarace je dosud platným právem. Mnohé otázky jsou v praxi sporné. Systematické úpravy mělo se dostati tomuto důležitému institutu válečného práva námořního t. zv. **D e k l a r a c í l o n d ý n s k o u**, usnesenou konferencí námořních států r. 1909. Ale deklarace tato nebyla ratifikována a nestala se tudíž platným právem. Na počátku světové války se zdálo, že pravidla Londýnské deklarace, která byla respektována již ve válce italsko-turecké 1912, budou uznána a praktiko-

vána, ale v pozdějším průběhu války byla londýnská reglementace úplně opuštěna.

Uzavření břehu jinými prostředky než válečnými loděmi není bl-ou a nemá žádných právních účinků. Pokud jde o vodní miny, jest úmluvou o vodních minách z r. 1907 (čl. 3.) zakázáno uzavření nepřátelského břehu samočinnými minami jen za tím účelem, aby loďní doprava byla přerušena (výhrada Německa). Blokovány mohou být i toliko břehy nepřátelské nebo nepřítelům obsazené — tedy nikoli břehy neutrální. Prováděna musí být bl. stejně naproti loďm všech států neutrálních. Námořní nouze legitimuje loď ke vstupu do blokováného přístavu, ale s podmínkou, že nebude tam vyloženo ani naloženo zboží. Někdy má bl. za účel zabránit jen dovozu, po př. jen vývozu. Loďm, které se při vyhlášení bl-y nacházejí v blokováných přístavech, určuje se pravidelně lhůta k volnému odplutí.

Na přesné úpravě práva blokádního mají zájem všechny státy — i státy vnitrozemské, neboť se jedná o osud jich zboží, dopravovaného po moři za námořní války. Státům válečným hovoří spíše nedostatek pevných právních norem a volnost válečných akcí, kdežto státy neutrální mají vždy zájem na tom, aby jich styk se světem nebyl rušen libovolnými akcemi států válečnických. Proto v zájmu neutrální bylo naléháno na řádnou úpravu práva blokádního. Zvláštní zájem na tom, je-li možno blokovat ústí mezinárodních řek, bude mít vnitrozemský stát, jehož území protéká některá řeka mezinárodní a jehož zahraniční obchod je odkázán z velké části na loďní dopravu po této řece. V takové situaci mohlo by být na př. Československo ohledně Labe nebo ohledně Dunaje. Až bude rozhodnuto o československých pásmech v Hamburku a Štětíně, která budou samostatnými přístavy ve smyslu práva mezinárodního, vyvolá problém bl-y mnoho nových otázek právních i hospodářských ohledně těchto přístavů — otázek, které mají pro Československo důležitost zcela mimořádnou.

II. Neválečná blokáda. Není dosud psaných norem. Mnozí spisovatelé popírají její oprávněnost, vedení jsouce úvahou, že neutrální státy jsou sice nuceny v důsledku své neutrality trpět újmy vyplývající z bl-y válečné, že však není právního důvodu pro to v době míru, která nezná právního pojmu neutrality. Naproti tomu hájí se většinou, že je vždy výhodou, zabránit-li se válce a že často i pouhá ne-

válečná bl. vede k cíli aniž došlo k vypuknutí nepřátelství. Někdy bude ovšem obtížno rozhodnouti, jedná-li se o bl-u válečnou nebo neválečnou. Pro přípustnost neválečné bl-y vyslovil se také Institut mezinárodního práva. Praxe mezinárodní často sáhla k tomuto prostředku a nelze podle ní pochybovati o tom, že neválečná bl. je uznaným prostředkem svépomocným, a to pravidelně represálním. Jest ji rozeznávati od pouhé loďní demonstrace. Jako první případ uvádí se neválečná bl. řeckých břehů obsazených Turky za války o samostatnost Řecka skončené r. 1830.

Pokud jde o podmínky pravoplatnosti a způsob provádění neválečné bl-y, užívá se analogicky pravidel o bl-ě válečné. Velmi sporna je otázka, vztahuje-li se neválečná bl. jen na lodi státu blokováného či také na lodi států jiných. Praxe byla dosud kolísavá; Institut mezinárodního práva doporučil výklad restriktivní. Je také dosud sporno, zakládá-li se neválečnou bl-ou právo k zabavování lodí polapených; v literatuře hájí se názor, že blokující mocnost je oprávněna pouze lodi zadržeti a povinna vrátiti je bez jakéhokoli závazku k náhradě škody po skončení bl-y.

III. Hospodářská blokáda. Názvu tohoto užívá se teprve od války světové a rozumí se tím soubor opatření směřujících k tomu, aby hospodářský život určitého státu byl uzavřen naproti cizině. Jde o ekonomické represálie, jimiž blokováný stát má být donucen, aby splnil předložený mu požadavek nebo respektoval právo mezinárodní. Právním institutem stalo se toto opatření podle čl. 16. Paktu o Společnosti národů. Pakt sám nemá žádného technického označení pro tento donucovací prostředek a čl. 16. v doplněném textování mluví pouze o „hospodářském nátlaku“. Hospodářská bl. ve smyslu čl. 16. je vedle vojenských akcí, na něž rovněž myslí čl. 16, zárodkem organizované donucovací moci mezinárodní — počátkem reglementace právních sankcí práva mezinárodního.

Podle čl. 16. dopouští se každý člen Společnosti národů, jenž zahájí válku proti ustanovením čl. 12, 13 nebo 15. Paktu, válečného činu proti všem ostatním členům Společnosti a tito jsou zavázáni přikročiti ihned k hospodářské bl-ě provinilého státu, t. j. přerušiti s ním všechny vztahy obchodní nebo finanční, zakázati všechny vztahy mezi obyvateli obou států, zastaviti všechny finanční, obchodní nebo osobní

styky mezi obyvateli státu provinilého a obyvateli kteréhokoli jiného státu. Radě Společnosti náleží konstatovati úředně, je-li tu porušení smlouvy a také určití (doporučiti) dobu pro zahájení bl-y. Při tom může Rada odročiti začátek bl-y pro jisté členy na určitou dobu, pokládá-li to za výhodnější hledě ku zvláštnostem případu. Všichni členové mají si vzájemně poskytovat pomoc při provádění hospodářských a finančních opatření ve smyslu čl. 16. Vedle případů v čl. 16 uvedených, kde je hospodářská bl-a obligatorní, může Rada sáhnouti k hospodářské bl-ě vždy tam, kde je podle Paktu oprávněna učiniti „vhodná opatření“.

Někdy se označují opatření podle čl. 16 Paktu názvem „mezinárodní bojkot“, ale zdá se mi, že méně vhodně, neboť pojem bojkotu, jenž je jistě obsažen v opatřeních podle čl. 16, je užší než pojem hospodářské bl-y.

Literatura.

Gregory: „The law of blockade“, 1903; Triepel: „Kontrebande, Blockade und Seesperre“, 1918; Schramm: „Das Prisenrecht in seiner neuesten Gestalt“, 1913; Pohl: „Aus Völkerrecht und Politik“, 1913; Pohl: „Englisches Seekriegsrecht im Weltkriege“, 1917; Falcke: „Le blocus pacifique“, 1919; Fauchille: „Traité de dr. int. publ.“, tome II, str. 939 sl. a tome I, část. 3., str. 713 sl.; Strupp: „Wörterbuch des Völkerrechts“, čl. Blockade, Friedliche Blockade.

Antonín Hobza.

Branná povinnost.

I. Úvod. 1. Pojem a obsah b-é p-i. 2. Právní prameny upravující b-ou p. 3. Všeobecné zásady b-é p-i. — II. Odvodní povinnost. 1. Přihláška k odvodnímu soupisu. 2. Všeobecná ustanovení o odvodní povinnosti. 3. Doplňovací úřady. 4. Odvody a přezkoušení. 5. Odvody dobrovolníků. 6. Odvody v cizině. 7. Roční (odvodní) kontingent. 8. Odvody mimořádné. 9. Nesplnění odvodní povinnosti. — III. Služební povinnost. 1. Povšechná ustanovení o služební povinnosti. 2. Výhody v plnění b-é p-i. 3. Předčasné propuštění přebytečných branců. 4. Náhradní záloha. 5. Služební povinnost vojenských osob mimo činnou službu. 6. Služební povinnost vojenských osob v činné službě. a) Přesněční služba. b) Vojenský výcvik. c) Dobrovolná další činná služba. d) Další činná služba podle § 17 br. zák. e) Činná služba vojenských osob z povolání. f) Cvičení. g) Výjimečná činná služba v míru podle § 27 br. zák. h) Činná služba za mobilisace a ve válce. — IV. Závazek k zvláštním úkonům za mobilisace a ve válce.

I. Úvod.

1. **Pojem a obsah b-é p-i.** B. p. jest veřejnoprávní povinnost, která zavazuje občany k osobní účasti na vojenském výcviku a na obraně státu (hlavně ozbrojenou mocí). Obsah této povinnosti jest určen v různých státech způsobem rozličným podle toho, jakou brannou soustavu ten neb onen stát má.

B-ou p. čs. formuluje § 127 úst. list. jako povinnost podrobti se předepsanému vojenskému výcviku a uposlechnouti výzvy k obraně státu. V podrobnostech odkazuje ústavní listina na zvláštní zákon (branný zákon); podle tohoto zákona se skládá b. p. z povinnosti odvodní a služební.

2. **Právní prameny upravující b-ou p.** Počátek čs. vojska nelze spojovati teprve se dnem 28. X. 1918, nýbrž čs. vojsko vzniklo již dávno před tím, a to jako čs. revoluční zahraniční armáda (čs. legie). Pod touto armádou sluší rozuměti autonomní, z Čechoslováků složené vojenské formace ve svazku spojeneckých armád, podléhající nejvyšší politické autoritě Československé Národní Rady v Paříži pod předsednictvím Masarykovým (zák. č. 462/1919 Sb.). Prvními vojáky čs. byli tudíž čs. legionáři. Legionářem je každý dobrovolník naší revoluční zahraniční armády, který byl do ní zařaděn na základě přihlášky učiněné příslušnému orgánu nebo zástupci ČNR. v Paříži nebo některé z jejích odboček a kanceláří a to úplně dobrovolně, bez jakéhokoliv nátlaku nebo nařízení ČNR. nebo jiných čs. revolučních orgánů veřejnou mocí nadaných a dne 28. X. 1918 v ní skutečně službu podle svého služebního přidělení konal, nebo nemohl býti z důvodů na jeho moci a vůli nezávislých v uvedený den přítomen v místě zařazujícího a přidělujícího čs. vojenského orgánu. Čs. zahraniční (legionářská) armáda byla tudíž vybudována na podkladě dobrovolnickém, řídí se vlastními autonomními řády.

Dnem 28. X. 1918 přistoupilo k ní ještě vojsko domácí, vybudované narychlo z příslušníků bývalé rak.-uh. (rak., uh.) branné moci; pro ně měly platiti podle zák. č. 11/1918 Sb. v podstatě — pokud ovšem nebyly v rozporu s obnovením a samostatností čs. státu — normy předpřevratové. Leč těchto norem, pokud se týkaly branných věcí, nemohlo býti z největší části pro brannou moc čs. použito; upravovalyť b-ou p. a branné poměry velmi složitě, se zřetelem na státoprávní poměry bývalé